

Τα χαμένα επαγγέλματα των Αποστολιανών

Η εισαγωγή είναι από δημοσιευμένο κείμενο του γιατρού Μανόλη Χρονάκη από τους Ζωφόρους.

«Κανένα παρελθόν δεν πέθανε. Το παρελθόν ζει. Επανέρχεται σαν μνήμη στο παρόν και γίνεται πάλι παρελθόν. Μια αέναη ανακύκλωση του παρελθόντος σ' ένα ανήσυχο και δημιουργικό νου φτιάχνει το μέλλον. Τίποτα δεν πρέπει να πετάμε. Να αγνοούμε δεν πρέπει τίποτα από την γνώση του παρελθόντος. Δεν υπάρχει άχρηστη γνώση. Όση υπήρξε και χάθηκε, γιατί δεν καταγράφηκε, με οποιαδήποτε τρόπο, δε μεταδόθηκε με προφορικό ή γραφτό λόγο, είναι η απώλεια μας. Όλοι οι άνθρωποι και ο καθένας χωριστά είμαστε ένα συνονθύλευμα παρελθόντων, ύλης και πνεύματος. Κάθε εξέλιξη, μετεξέλιξη, μετάλλαξη, στηρίζεται στο παρελθόν. Είναι παρελθόν. Είμαστε καταδικασμένοι να ζούμε και να πορευόμαστε με το παρελθόν.»

Αγροφύλακες

Το επάγγελμα του αγροφύλακα ήταν αρκετά δύσκολο, γιατί ήταν υποχρεωμένος να γυρίζει όλη τη μέρα στα χωράφια και να ελέγχει να μη γίνονται αγροτικά αδικήματα. Δεν είχε συγκεκριμένο ωράριο, πρωί, μεσημέρι, βράδυ, πάντα στο καθήκον. Ο αγροφύλακας πρέπει να φοράει πάντα τη στολή του και να γυρίζει στην περιοχή ευθύνης του. Η δουλειά του αγροφύλακα ήταν δύσκολη και για έναν ακόμη λόγο. Επειδή συνεχώς ήταν υποχρεωμένος να ελέγχει και να τιμωρεί όσους κάνουν αδικήματα, βρισκόταν σε αντιδικία και φιλονικίες με αυτούς που δεν δεχόταν τα αδικήματα. Οι αγροφύλακες, εκτός από τον έλεγχο, προσέφεραν και άλλες υπηρεσίες. Για παράδειγμα, την περίοδο της Άνοιξης, έπαιρναν μαζί τους "μπόλια" και εμβολίαζαν τα άγρια δέντρα, που υπήρχαν στους αγρούς ή σε δρόμους. Ο αγροφύλακας ήταν ο φύλακας άγγελος της περιουσίας των αγροτών. Γνώριζε με κάθε λεπτομέρεια, τίνος ήταν το χωράφι, πόσα στρέμματα ήταν, τι καλλιέργεια είχε.

Βασιλάκης Γεώργιος τ. Ιωαν.

Βασιλάκης Παναγιώτης τ. Γεωργ.

Δαμιανάκης Ιωάννης τ. Ανδρ. (Γιαννιώ του Ανδρέα)

Δαμιανάκης Κωστής τ. Σαυρ.(Κονιαλής)
Μαραγκάκης Μανόλης
Παπαδογιωργάκης Λευτέρης
Παπαγιαννάκης Χριστόφορος
Πετρομιχελάκης Γιώργης τ. Αντων. (Μπογιατζογιώργης)
Πετρομιχελάκης Δημήτρης τ. Εμμ. (Καμπουροδημήτρης)
Στρατάκης Χαράλαμπος

Ασκιά

Οι άνθρωποι τα παλιά χρόνια μετέφεραν τα υγρά τους προϊόντα, κυρίως λάδι και κρασί, με ασκιά. Τα ασκιά ήταν το δέρμα μεγαλόσωμων τράγων ή αιγών. Αφαιρούσαν ,έγδερναν, το δέρμα από το ζώο με επιμέλεια και δεξιοτεχνία χωρίς να το τρυπήσουν. Του έραβαν τα πόδια και το γυρνούσαν ανάποδα, οι τρίχες προς τα μέσα. Γέμιζαν τα ασκιά με κρασί ή λάδι έδεναν σφικτά το λαιμό και τα φόρτωναν στα γαϊδούρια ή μουλάρια και τα μετέφεραν. Ο Αργυράκης Γιώργης (Μοχιανογιώργης) ήταν ο καλύτερος καμπανάρης όλων των εποχών στους Αποστόλους. Μια φορά έπαιξε 400 καμπανίες στους Άγ. Αποστόλους. Κατασκεύαζε ακόμα και σκαμνιά από αρτίκους.

Αυτοκίνητα

Τους αγωγιάτες διαδέχτηκαν οι αυτοκινητιστές, δηλαδή οι οδηγοί των πρώτων αυτοκινήτων που εμφανίστηκαν την δεκαετία του 1930.Τα πρώτα αυτοκίνητα ήταν τα Ford που χρησίμευαν για την διακίνηση των επιβατών, παρά την μεταφορά των φορτίων. Η κίνηση τους ήταν πάρα πολύ δύσκολη εξαιτίας των κακών χωμάτινων δρόμων. Τους αυτοκινητιστές διαδέχτηκαν οι επαγγελματίες οδηγοί ιδιοκτήτες λεωφορείων, φορτηγών και ταξί.

Αργυράκης Νικόλαος (Μοχιανονικόλης) μαζί με τον
Σμαριανάκη Μανόλη τ. Θεοχ. (Μπεγάκης)
Δαβάκης Ιωάννης τ. Νικ. (Μαντηλάρης)
Δαμιανάκης Αντώνης (Πλαστήρας)
Ηγουμενάκης Δημήτρης τ. Νικ.

Ηγουμενάκης Χαρίδημος τ. Εμμ.
Καλογεράκης Μιχάλης τ. Ιωαν. μαζί με τον
Μπαντελάκης Αλέκος
Μαραγκάκης Μανόλης τ. Γεωρ.(έφερε το1922 ένα Ford και είχε
δίπλωμα οδήγησης από την πυροσβεστική)
Καλογεράκης Μιχάλης τ. Ιωαν.μαζί με τον
Μαστοράκης Γιώργης τ. Εμμ
Πετρομιχελάκης Νικόλαος τ. Αντων.
Ποταμιανάκης Κων/νος τ. Γεωρ.
Ρουσάκης Ιωάννης τ. Γεωρ.
Σγουράκης Ιωάννης
Στρατάκης Γεώργιος τα, Εμμ.
Στρατάκης Ζαχαρίας τ. Δημ.
Τσακουρνισάκης Μιχάλης (έφερε το πρώτο αυτ/το στο χωρίο)

Βαφείς νημάτων και ρούχων

Συγκέντρωναν υλικά από την φύση, κατάλληλων να χρησιμοποιηθούν ως φυτικές βαφές, καρποί, ρίζες, όπως κρεμύδια, κάστανα, βελανίδια, γαλαζόπετρα. Μούλιαζαν τους καρπούς, των φύλλων, ορυκτών, σε νερό για 24ώρες. Προετοίμαζαν τα νήματα για την διαδικασία της βαφής, ώστε τα χρώματα να μένουν σταθερά και ανεξίτηλα. Βαφή των μάλλινων, λινών και μεταξωτών νημάτων.

Πετροδασκαλάκης Γιώργης (Τζανής)
Πετρομιχελάκης Αντώνης (Μπογιατζής)

Ζευγάδες

Οι ζευγάδες αναλάμβαναν το όργωμα και τη σπορά των χωραφιών. Η καλλιέργεια σιτηρών ήταν πολύ διαδεδομένη, ακόμα και στις μικρές ορεινές πεζούλες οι αγρότες έσπερναν σιτηρά και όσπρια για οικιακή αλλά και εμπορική χρήση. Οι ζευγάδες όργωναν με το ξύλινο αλέτρι που το έσπερναν δύο βόδια. Το «ζευγάρισμα» απαιτούσε τέχνη και ειδικές γνώσεις γι' αυτό και οι ζευγάδες ήταν περιζήτητοι. Τα χωράφια του κάμπου τα όργωναν με μουλάρια και σιδερένια αλέτρια. Οι ίδιοι εκτός από τα δικά τους χωράφια, όργωναν και έσπερναν και τα χωράφια άλλων αγροτών και αμείβονταν γι' αυτό, επειδή διέθεταν

την τέχνη τους αλλά και τα βόδια ή το μούλαρι και το αλέτρι. Σήμερα η ειδικότητα του ζευγά έχει εξαφανιστεί, αφού το όργωμα γίνεται πια με μηχανικά μέσα.

Δοξαστάκης Κων/νος τ. Γεωρ.
Παπαδάκης Μενέλαος τ. Ελευθ..
Σμαριανάκης Λευτέρης τ. Εμμ.
Χατζάκης Μανόλης

Ζωέμποροι

Ο ζωέμπορας ήταν ο έμπορας των μεγάλων ζώων όπως βοδινών αλλά και μικρότερων όπως πρόβατα και αίγες. Τα ζώα αυτά τα αγόραζαν από τα χωριά και ή τα μεταπουλούσαν ή τα αντάλλαζαν με άλλα. Έδιναν ξεχαρτζιστές αγελάδες αλλά και ποιο μικρά ζώα. Πήγαιναν στα παζάρια από όπου αγόραζαν τα περισσότερα ζώα. Οι ζωέμποροι με τον τρόπο αυτό συμπλήρωναν το αγροτικό τους εισόδημα.

Ηγουμενάκης Νικόλαος τ. Γεωρ. (Γουμενονικόλης)
Ηγουμενάκης Χαρίδημος τ. Εμμ. (Γουμενοχαρήδημος)

Καμίνια

Στα καμίνια έφτιαχναν ασβέστη από την καύση των ασβεστόλιθων. Ο ασβέστης είχε μεγάλη ζήτηση, αφού τον χρησιμοποιούσαν σαν οικοδομικό υλικό αλλά και για το άσπρισμα των σπιτιών, στάβλων, κοτετσιών και κορμών δέντρων. Τα καμίνια τα κατασκεύαζαν κοντά σε τόπους που υπήρχαν ξύλα για το καύση του καμινιού αλλά και κατάλληλες πέτρες για το κτίσιμο του . Άνοιγαν έναν στρογγυλό λάκκο βάθους 1,5 μέτρου περίπου και διάμετρο ανάλογα με μέγεθος του καμινιού.

Ειδικοί μάστοροι έκτιζαν με τις κατάλληλες πέτρες το καμίνι, όταν έφθαναν στο ύψος του εδάφους άφηναν ένα παράθυρο για να ταΐζουν το καμίνι και συνέχιζαν με το κτίσιμο του θόλου που ήταν και το δυσκολότερο μέρος στο καμίνι. Οποιαδήποτε κακοτεχνία στο κτίσιμο αλλά και στο τρόπο καύσης μπορούσε να καταρρεύσει το καμίνι.

Η καύση του καμινιού διαρκούσε ανάλογα με το μέγεθος του, ενώ η ποσότητα της καύσιμη ύλης εξαρτάται από το είδος της καύσιμης ύλης (αστιβήδες, ασπαλάθοι, κλαδιά ελιάς και τελευταία πυρήνα ελαιοτριβείου). Η καύση του καμινιού διαρκούσε 24 ώρες περίπου και η θερμοκρασία έφθανε στους 2.000 βαθμούς κελσίου.

Μετά έκλειναν με πέτρες το παράθυρο που τάιζαν το καμίνι και το άφηναν να κρυώσει. Γέμιζαν κοφίνια με ασβέστη και τα μετέφεραν με μουλάρια και τα πουλούσαν στα χωρία. Αργότερα χρησιμοποιούσαν κάρα και αυτοκίνητα για το σκοπό αυτό.

Σήμερα η παραγωγή ασβέστη γίνεται μαζικά από βιομηχανίες ενώ η ζήτηση του έχει μειωθεί λόγω της χρήσης του τσιμέντου με αποτέλεσμα να έχουν εγκαταλειφθεί τα καμίνια.

Σμαριανάκης Μανόλης τ. Θεοχ. (Μπεγάκης)

Κάρα

Το κάρο είναι ένα δίτροχο όχημα που το έσερνε άλογο ή μουλάρι. Το χρησιμοποιούσαν για όλες των ειδών μεταφορές, μιας και παλαιότερα δεν υπήρχαν αυτοκίνητα. Η μεταφορά των προϊόντων και των εμπορευμάτων, η μεταφορά των αγροτών από το σπίτι στο χωράφι για της δουλείες, αλλά και στις χαρές και τα γλέντια στα πανηγύρια γίνονταν με τα κάρα. Με τα κάρα μετέφεραν, σταφύλια, σταφίδες, άμμο, πέτρες ,ξύλα, χώματα, ζώα, ακόμα και τα προικιά της νύφης. Πριν βγουν τα τρακτέρ μετέφεραν της ελιές στο εργοστάσιο και το λάδι από το εργοστάσιο στο σπίτι.

Δοξαστάκης Γιώργης (Τζατζάς) και ο γιος του

Δοξαστάκης Κωστής τ. Γ

Ηγουμενάκης Δημοσθένης τ. Γεωρ.

Καρουζάκης Μαθιός αδελφός του Καρουζοβασίλη

Σμαριανάκης Μανόλης τ. Θεοχ. (Μπεγάκης)

Χατζάκης Μανόλης (Χατζογιάννης)

Κεντρίστες

Οι κεντήστρες και οι πλέκτρες αναλάμβαναν το κέντημα ή πλέξιμο των προικιών των κοριτσιών. Μια δουλεία που απαιτούσε δεξιοτεχνία και πολλές μα πάρα πολλές ώρες δουλειάς. Έφτιαχναν

δαντέλλες με το βελονάκι, σεμέν και καρε με σταυροβελονία, πλεκτά με βελόνες, πλεκτά τραπεζομάντιλα και κουρτίνες, μετάξι με βαμβακερή δαντέλα, κεντήματα σε λινό και τόσα άλλα.

Κοκκινάκη Καλιόπη τ. Δημ.
Κουμπενάκη Ευαγγελία τ. Ελευθ.
Πετρουγάκη Ειρήνη τ. Εμμ.
Πετρομιχαλάκη Ζωή τ. Δημ.
Πετρομιχελάκη Καλλιόπη τ. Ιωαν.

Κηροπλαστική

Κηροπλάστες ήταν οι τεχνίτες που κατασκεύαζαν κεριά και λαμπάδες για της εκκλησίες, αλλά και για τα σπίτια. Παλιά αγόραζε ο ίδιος το κερί από τους μελισσοκόμους αργότερα χρησιμοποιούσαν κηροζίνη και τα αποκέρια για την παραγωγή των κεριών. Πολλές φορές τα αποκέρια από την Αγία Μαρίνα και Παναγία Τήνου επεξεργαζόταν στους Αποστόλους. Έβραζαν το μίγμα που είχε καθαρό κερί ,κηροζίνη, αποκέρια σε μπακιρένια σίγλα. Άδειαζαν το λιωμένο κερί σε στενά μακριά δοχεία. Μέσα σε αυτά βουτούσαν το σιδερένιο πλαίσιο που είχαν τυλίξει το φυτίλι. Το φυτίλι ήταν βαμβακερή κλωστή που το πάχος της εξαρτώνταν από το μέγεθος του κεριού. Όταν κρύωνε το κερί που είχε κολλήσει στο φυτίλι ξανά βουτούσαν το πλαίσιο μέχρι να πάρει το επιθυμητό πάχος το κερί . Η τέχνη της κηροπλαστικής ήταν οικογενειακή παράδοση.

Δαμιανάκη Αργυρή τ. Φώτη.
Ηγουμενάκης Ιωάννης τ. Χαρ.
Κοκκινάκης Γιώργης τ. Νικ.
Πετροδασκαλάκης Ιωάννης τ. Γεωρ.
Ποταμιανάκης Γιώργης τ. Κ και ο γιος του
Ποταμιανάκης Κωστής
Πρατικάκης Αντώνης τ. Κυρ.
Πρατικάκης Ιωάννης τ Κυρ. και ο γιος του
Πρατικάκης Χαράλαμπος

Κρεβατινάδες

Ήταν οι τεχνίτες που υποστύλωναν τα ραζακιά αμπέλια. Η δουλειά αυτή απαιτούσε δεξιοτεχνία και μυϊκή δύναμη. Στα νέο φυτεμένα ήδη αμπέλια τοποθετούσαν πρώτα τους περιμετρικού τσιμεντένιους στύλους μέσα στο έδαφος. Κάρφωναν για κάθε περιμετρικό στύλο μια άγκυρα. Έδεναν της άγκυρες με τους στύλους και τους στύλους μεταξύ τους με σύρμα. Με ένα παλάγκο τέντωναν τα σύρματα που ένωναν τους στύλους. Τοποθετούσαν τους ενδιάμεσους στύλους. Έδεναν της κορυφές των στύλων με το τεντωμένο σύρμα που περνούσε από πάνω. Οι στύλοι έπρεπε να είναι ευθυγραμμισμένοι κάθετα και οριζόντια. Η όλη κατασκευή έπρεπε να είναι σωστά κατασκευασμένη, γιατί αν δεν ήταν υπήρχε κίνδυνος να πέσει από το βάρος των σταφυλιών.

Δαμιανάκης Γιάννης τ. Ανδ.
Νικολακάκης Δημήτρης τ. Γεωρ.
Πετροδασκαλάκης Μανόλης τ. Ιωαν.
Περτομιχελάκης Γιάννης τ. Γεωρ.
Πετρομιχελάκης Κωστής τ. Παυλ.
Πετρομιχελάκης Νικόλαος τ. Γεωρ.
Ροβύθης Μανόλης τ. Μιχ.

Κτένια και αργαλοί

Κτενάδες ήταν οι κατασκευαστές κτενιών αλλά και επισκευαστές των αργαλειών και των εξαρτημάτων τους. Οι αποστάσεις μεταξύ των δοντιών των κτενιών καθόριζαν την χρήση τους. Μικρές αποστάσεις χρειαζόταν για την ύφανση λεπτών υφασμάτων και μεγαλύτερες για την ύφανση των πιο χοντρών υφασμάτων. Το κτένι για να δουλέψει μπαίνει σε ειδική θήκη που κρέμεται από την κορυφή του αργαλειού. Για να μπουν οι κλωστές του στημονιού στα κτένια χρειαζόταν δύο γυναίκες. Από την μια πλευρά η μια έβαζε ένα μαχαίρι μέσα στα δόντια και από την άλλη πλευρά άλλη περνούσε της κλωστές έτσι περνούσαν σε όλα τα δόντια τα στημόνια.

Κορνελάκης Μανόλη

Κτηνίατροι (πρακτικοί)

Βοηθούσαν τα ζώα όταν ήταν άρρωστα και έκαναν ότι κάνουν σήμερα οι κτηνίατροι. Χρησιμοποιούσαν βότανα αντί φάρμακα και βοηθούσαν τα ζώα να γεννήσουν.

Μαλιωτάκης Γιώργης τ. Ε. (Μαλιτογιώργης)
Σμαριανάκης Μανόλης τ. Θ. (Μπεγάκης)

Κτίστες

Το επάγγελμα του κτίστη ήταν πολύ διαδεδομένο, επειδή τότε όλα τα σπίτια χτιζόντανε με πέτρες απελέκητες και πελεκημένες. Πελεκούσαν ρουκούνια, πελέκια για πόρτες και παράθυρα έφτιαχναν καμάρες έκαναν μερεμέτια και επισκεύαζαν παλιά σπίτια. Έκτιζαν πηγάδια, φούρνους , καλύβια και τράφους. Πελεκούσαν μυλόπετρες και έκτισαν τα καμπαναριά που απαιτούσε προχωρημένη τεχνική.

Αργυράκης Νικόλαος τ. Ε.(έκανε και πηγάδια)και ο γιος του
Αργυράκης Μανόλης
Βασιλάκης Γιώργης τ. Κων. (έκανε και καλύβια) και ο γιος του
Βασιλάκης Γιάννης (έκανε και φούρνους)
Μπιτζαράκης Μιχάλης (Μπαλαντωμιχάλης)
Πετρομιχελάκης Παύλος τ. Μ και ο γιος του
Πετρομιχελάκης Κωνσταντίνος τ. Π.
Πετρομιχελάκης Νικόλαος τ. Μ (Κανόνης)
Ροβύθης Γιώργης τ. Μ (έκανε και το μάγειρα)
Ροβύθης Μιχάλης (έκανε και ψητά)

Λεμονατζίδες

Παρασκεύαζαν λεμονάδες. Οι λεμονάδες για να παρασκευασθούν χρειάζεται νερό, ζάχαρη, ξινό ή φυσικό χυμό λεμονιού και ανθρακικό. Τοποθετούσαν το μίγμα σε γυάλισμα μπουκάλια και τα έκλειναν με την ειδική μπίλια. Η μπίλια ήταν μέσα στο μπουκάλι την γέμιζαν ανάποδα με το υγρό μίγμα με την βοήθεια μιας αντλίας που κινούσε ένας χειροκίνητος τροχός. Όταν την γύριζαν το ανθρακικό πίεζε την μπίλια στο λαιμό του μπουκαλιού και έκλεινε. Ο πρώτος αποστολιανός παρασκευαστής λεμονάδων ήταν ο Μανόλης Παντελάκης και τα αναψυκτικά του μεταφερόντουσαν με ζώα σε όλη

την κάτω πεδιάδα και από το Κεφαλοβρύση της Βιάνου μέχρι τον Αχετριά του Μονοφάτσι όλα αυτά τέλος 18^{ου} αρχές του 19^{ου} αιώνα.

Παντελάκης Μανόλης
Πετρομιχελάκης Χαράλαμπος τ. Νικ.

Μοδίστρες

Τα παλαιότερα χρόνια δεν υπήρχαν μαγαζιά που πουλούσαν έτοιμα ενδύματα και οι γυναίκες έραβαν τα ρούχα τους σε μοδίστρες. Δύσκολο επάγγελμα που απαιτούσε πολλές ώρες δουλείας. Με το πέρασμα των χρόνων οι βιοτεχνίες έτοιμων ενδυμάτων αντικατέστησαν το επάγγελμα της μοδίστρας και γι' αυτό δεν υπάρχει σήμερα. Για να γίνει μια κοπέλα μοδίστρα δεν υπήρχαν σχολές. Πήγαινε σε μια μοδίστρα σαν μαθήτρια και μάθαινε την μοδιστρική.

Όλες χρησιμοποιούσαν ένα δωμάτιο του σπιτιού τους σαν εργαστήριο και ο τρόπος που έραβαν τα ρούχα ήταν πολύ διαφορετικός από τον τρόπο που ράβονται σήμερα. Ακόμα και τα εργαλεία που διέθεταν ήταν πολύ διαφορετικά από τα μέσα που διαθέτουν οι βιοτεχνίες σήμερα.

Δαβάκη Πέλλα τ. Παντ.
Κοντογιαννάκη Θεοδωδία τ. Γεωρ.
Μυρωνάκη Ιωάννα τ. Γεωρ.
Νικολακάκη Ειρήνη τ. Γεωρ.
Πετροδασκαλάκη Μαρία τ. Γεωρ.
Πετροδασκαλάκη Μαρία τ. Μιχ.
Ποταμιανάκη Ελπινίκη τ. Εμμ.
Φαρσαράκη Γεωργία του Γεωργ.

Ορθοπεδικοί (Πρακτικοί)

Την εποχή που η αγροτική ζωή ήταν πολύ σκληρή τα ορθοπεδικά ατυχήματα των ενηλίκων λόγω της δουλείας τους και των παιδιών λόγω των δυναμικών παιχνιδιών ήταν πολύ συχνά.

Για όλους αυτούς υπήρχε διαθέσιμος, χωρίς αμοιβή, όλο το 24ώρο ο πρακτικός ορθοπεδικός. Έπλενε το χέρι ή το πόδι με χλιαρό νερό και

σαπούνι και διέγνωνε την πάθηση της άρθρωσης. Μετά με δυνατό τράβηγμα ή στρίψιμο έβαζε την άρθρωση στη θέση της. Τέλος έδενε με μπόλια το χέρι και το στήριζε στον ώμο.

Αν διαπίστωναν κάταγμα έβαζαν το κόκαλο στη θέση του και έδεναν με μπόλια και καλάμια το σπασμένο μέλος. Αργότερα χρησιμοποιούσαν και γύψο. Εκατοντάδες Αποστολιανοί αλλά και από τα γύρο χωριά οφείλουν την αρτιμέλεια τους στους ανάργυρους αυτούς «γιατρούς»

Μαραγκάκης Βασίλης τ. Γ και ο γιος του
Μαραγκάκης Κωνσταντίνος (Αν και τυφλός στο τέλος της ζωής του τον εμπιστευόταν οι Αποστολιανοί)
Παπαγιαννάκη Μαρία

Κυρατζής (αγωγιότης)

Ένα από τα αρχαιότερα επαγγέλματα ήταν αυτό του κυρατζή. Οι κυρατζήδες μετέφεραν με μούλάρια και γαϊδούρια τα εμπορεύματα από τόπο σε τόπο αλλά και τα νέα σαν (κινούμενα μέσα ενημέρωσης). Αφάνταστοι ήταν οι κόποι και οι ταλαιπωρίες των κυρατζήδων. Οι δρόμοι αν ήταν από καλτερίμη ήταν ανώμαλοι. Αν ήταν χωμάτινοι ήταν αδιάβατοι από λάσπες τον χειμώνα και σκόνη το καλοκαίρι. Η βροχή τους έκανε μουσκίδι. Το κρύο τους βελόνιαζε. Το καλοκαίρι ο ήλιος τους έψηνε πεζούς ή καβαλαραίους. Για να διανύσουν μια απόσταση 30 χλμ χρειαζόταν 6-7 ώρες. Συνήθως διανυχτέρευαν σε σπίτια γνωστών η κουμπάρων και λιγότερο σε χάνια, αν υπήρχαν, που διέθεταν φαγητό, στάβλο για τα ζώα και οντά για ύπνο. Μετέφεραν από το χωριό κρασί και ρακί σε ασκιά και ότι άλλο τους είχαν παραγγείλει και το αντάλλασαν με λάδι, κερί, δέρματα, μέλι και ότι άλλο είχε κάθε χωριό. Κάθε κυρατζής είχε τα δικά του χωριά και ταχτικά δρομολόγια για κάθε χωριό. Η μετακίνηση των ανθρώπων και η διακίνηση των προϊόντων με τα ζώα ήταν ο κυρίαρχος τρόπος μεταφοράς μέχρι τη δεκαετία του '30 και έως ότου γενικευτεί η χρήση του κάρου και του φορτηγού αυτοκινήτου. Οι παρακάτω ήταν **κυρατζήδες** και σε παρένθεση τα χωριά που πήγαιναν.

Αρχοντουλάκης Μανόλης τ. Ι (Λασίθι)
Ηγουμενάκης Κωνσταντίνος τ. Ν (Πεδιάδα και πάνω Μεσαρά)

Μαρκάκης Ιωάννης(Ζουμάκης)
Μεταξάκης Μανόλης και ο γιος του (Μάλλες, Χριστός)
Μεταξάκης Μιχάλης
Μπαντελάκης Γιάννης
Μπαντελάκης Γιώργης
Μπαντελάκης Κωνσταντίνος
Μπαντελάκης Νικόλαος
Παντελάκης Μανόλης (ρούχα στην πάνω Μεσαρά)
Παντελάκη Θεοχάρης (ρούχα στην πάνω Μεσαρά)
Παντελάκη Κωστάκης (ρούχα στην πάνω Μεσαρά)
Μπιτζαράκης Σωτήρης (Μάλες)
Νικολακάκης Μιχάλης (Αχετριάς, Εθιά)
Οικονομάκης Μανόλης (Καβάτας)
Παπαδάκης Γιώργης και ο γιό του
Παπαδάκης Λευτέρης (Μάλες)
Πετροδασκαλάκης Απόλων τ. Γ (Λασίθι)
Πετρομιχελάκης Γιώργος τ. Σ (Κόγιος)
Ποταμιανάκης Γεώργιος τ. Κ (Μάλες, Χριστό)
Σαμπαθιανάκης Ζαχαρίας
Σμαριανάκης Αντώνης
Σμαριανάκης Θεοχάρη
Σμαριανάκης Ιωάννης
Στρατάκης Μανόλης (Κοστομανόλης) Βιάνος, Ιεράπετρα
Στρατάκης Μανόλης και ο γιό του
Στρατάκης Γεώργιος (Μάστορας)

Με την εμφάνιση του αυτοκινήτου και την κατασκευή κατάλληλων δρόμων εγκαταλείφθηκε το επάγγελμα του κυρατζή με τα γαϊδούρια, μουλάρια και αντικαταστάθηκε από μικρά φορτηγά ως εγχώρια προϊόντα με τους

Αρχοντουλάκης Μανόλης τ. Ιωαν.
Γωνιωτάκης Κωνσταντίνος τ. Ιωαν.
Κανάκης Στυλιανός
Πρατικάκης Νικόλαος
Ηγουμενάκης Ιωάννης τ. Χαρ.
Πετροδασκαλάκης Ιωάννης τ. Γεωρ.
Μεταξάκης Μιχάλης
Ροδιτάκης Νικόλαος

Μαγαζάτορες του Αρκαλοχωρίου

Οι ποιο παλιοί που είχαν μαγαζί στο Αρκαλοχώρι τέλος του 19^{ου} και αρχές του 20^{ου} αιώνα ήταν:

Ηγουμενάκης Κων/νος τ. Νκ. (Γουμενοκωσταντής)
Πετρομιχελάκης Γεώργιος τ. Σταυρ. (Κόγιος)
Στρατογιαννάκης Γεώργιος (Κοκκινογιώργης)

Αυτοί που είχαν μαγαζί τον 20^ο αιώνα στο Αρκαλοχώρι ήταν:

Ηγουμενάκης Ιωάννης τ. Χαρ. μαζί με τον
Πετροδασκαλάκης Ιωάννης τ.Γεωρ. (Γενικό εμπόριο και κεριά)
Κοκκινάκης Νικόλαος τ. Μιχ. και ο γιος του
Κοκκινάκης Γεώργιος (Γενικό εμπόριο, δέρματα, κλωστικά,
κατασκεύαζαν έμπλαστρα με την συνταγή του Τατάν Κορέ της
Αραβίας και έφτιαχναν φάρμακο για της αχιβάδες)
Μεταξάκης Γεώργιος (ράπτης)
Παντελάκης Κων/νος (το Κωστάκη) (σχοινιά, κοφίνια, μουστούχες,
βουρλιές, καπλοδέτες)
Παντελάκης Μανόλης (υφάσματα, έτοιμα ενδύματα, ανδρικά
γυναικεία και τόκοι Μπαρπέτα)
Ποταμιανάκης Γεώργιος τ. Κων. και γιος του
Ποταμιανάκης Κωστής τ. Γεωρ. (κεριά)
Πρατικάκης Αντώνης τ. Κυρ. (ψιλικά, μπαχαρικά, κλωστές)
Πρατικάκης Ιωάννης τ. Κυρ. και ο γιος του
Πρατικάκης Χαράλαμπος τ. Ιωαν. (παντοπωλείο, κεριά, δέρματα)
Ροβύθης Μανόλης τ. Μιχ. (Τσαγκάτικο)
Στρατάκης Γεώργιος τ. Ζαχ (αλυσίδες)

Αυτοί που δεν είχαν μαγαζί αλλά πάγκο ήταν:

Δαμιανάκης Ιωάννης (υφάσματα)
Μαλιωτάκης Μανόλης (Μανός) (ψιλικά)
Παντελάκης Θεοχάρης (υφάσματα και ιματισμός)
Ποταμιανάκης Μανόλης τ. Κων.(σκαλίδες, μανάρια κ .λ π σιδικά)
Ροβύθης Γιάννης τ. Μιχ.(σκαλίδες, μανάρια κ .λ π σιδικά)
Ροβύθης Μανόλης τ. Μιχ. (παπούτσια , στιβάνια)

Μαμές

Η μεταφορά των εγκύων σε νοσοκομείο ήταν αδύνατη για να ξεγεννήσουν. Αυτοκίνητα δεν υπήρχαν αλλά ούτε και χρήματα. Αυτοδίδακτες γυναίκες, αλλά με προσόντα, είχαν αναλάβει να βοηθούν τις έγκυες γυναίκες και τα μωρά κατά την διάρκεια της γέννας, αλλά και μετά. Αν οι γονείς του μωρού ήταν ευκατάστατοι η μαμή έμενε 40 μέρες στο σπίτι της λεχώνας και την βοηθούσαν κάνοντας όλες τις δουλειές του σπιτιού. Η ποιο γνωστή στο χωριό αλλά και στα γύρω χωριά ήταν η Ροβύθενα. βοηθούσε με βότανα τις γυναίκες να μείνουν έγκυες.

Καλογεράκη (Ψαρού) ήταν του Νικολού κόρη
Μπιτζαράκη Αικατερίνη (Μπιτζαροδημήτρενα)
Ροβύθη Ειρήνη τ. Μιχ. (είχε πιάσει πάνω από 4.500 παιδιά)

Μαντινάδες-Σησαμόπιτες (παρασκευαστές)

Για να παρασκευαστούν οι μαντινάδες πέρνανε δραγάντι, ήταν είδος σταθεροποιητή, το λιώνανε σε ζεστό νερό και σε αυτό ρίχνανε την άχνη ζάχαρη και την ζυμώνανε. Πλάθανε την ζύμη σαν κορδόνι και με αυτό τυλίγανε τα χαρτάκια που ήταν γραμμένα τα δίστιχα οι μαντινάδες.

Για της σησαμόπιτες πλένανε το σησάμι και αφού το στέγνωναν το καβρούντιζαν στο τηγάκι. Ζέσταιναν ζάχαρη με γλυκόζη με λίγο νερό. Μέσα σε αυτό έριχναν το σησάμι και όταν το μίγμα ομοιοποιούνταν το έριχναν στο σοφρά και με το ξυλίκι το άπλωναν και το έκοβαν σε τρίγωνα .

Νικολακάκης Λάμπρος τ. Νικ.
Δαμιανάκης Μιχάλης τ. Σταυρ.

Μαραγκοί

Οι μαραγκοί ή ξυλουργοί είναι οι τεχνίτες που επεξεργάζονται τα ξύλα, σε διάφορους τομείς, όπως στην οικοδομή, στην επιπλοποιία και στην δημιουργία οικιακών αντικειμένων.

Κατασκεύαζαν πόρτες, παράθυρα, σκάλες, πατώματα, ταβάνια. Αλλά και έπιπλα όπως τραπέζια, καρέκλες, καναπέδες, αργαλειούς,

κασέλες αλλά και οποιαδήποτε ξύλινη κατασκευή, ακόμα και τα φέρετρα.

Βουράκης Μανόλης τ. Γεωρ.
Γωνιωτάκης Νικόλαος τ. Ιωαν.
Δαμιανάκης Φώτης τ. Γεωρ.
Μαραγκάκης Μανόλης τ. Γεωρ.
Μυρωνάκης Γιώργης τ. Εμμ.
Νικολακάκης Γιώργης τ. Μιχ.
Στρατάκης Μανόλης τ.
Φαρσαράκης Στέλιος τ. Γεωρ.

Μουτάφιδες

Οι Μουτάφιδες μάζευαν τις τρίχες από τις αίγες και τις στοίβαζαν στις αποθήκες τους. Με τέσσερα ψιλά σχοινιά τις χτυπούσαν για να αφρατέψουν. Μετά τις τοποθετούσαν σε μια ποδιά και με την βοήθεια ενός τροχού και ενός μακρύ σχοιניού που έδεναν στην μέση τους και βαδίζοντας προς τα πίσω τις έκλωθαν. Τα νήματα τα έκαναν κουβάρια και με αυτά ύφαιναν σε κάθετο αργαλειό. Ύφαιναν Μποξάδες (ήταν μεγάλοι φάκελοι και τοποθετούσαν την ζύμη του ελαιόκαρπου για να την πιέσουν στα πιεστήρια και να βγει το λάδι)

Ύφαιναν ακόμα τριχινotρουβάδες, χαλάκια εισόδων και διαδρόμους. Έφτιαχναν ακόμα σχοινιά και καπλοδέτες για μουλάρια και γαϊδούρια.

Πετρομιχελάκης Γιώργης τ. Εμμ. και ο γιος του
Πετρομιχελάκης Νικόλαος τ. Γεωρ.
Τσικαλάκης Ιωάννης τ. Γεωρ.

Μυλωνάδες

Μυλωνάδες ήταν αυτοί που άλεθαν τα σιτηρά στους μύλους, για να παράγουν αλεύρι, με το οποίο παρασκεύαζαν το ψωμί.

Οι αλευρόμυλοι που κινούνται με νερό λέγονται νερόμυλοι και αυτοί που κινούνται με αέρα λέγονται ανεμόμυλοι.

Οι ανεμόμυλοι διακρίνονταν σε μονόκαιρους και σε στρογγυλούς. Οι μονόκαιροι ήταν αποκλειστικά προσανατολισμένοι προς

βορειοδυτικά, γιατί από την κατεύθυνση αυτή πνέουν συνήθως οι άνεμοι στο χωριό.

Οι στρογγυλοί ανεμόμυλοι μπορούσαν να περιστρέφουν κάθε φορά στην κατεύθυνση απ' όπου έπνεε ο άνεμος. Οι αντένες με τα πανιά που βρισκόταν έξω από το κτίσμα εξασφάλιζαν την κίνηση με την βοήθεια του ανέμου. Η περιστροφή αυτή μέσα από ένα σύστημα αξόνων και την ρόδα κινούσαν τις μυλόπετρες. Οι οποίες τρίβοντας τον καρπό τον μετέτρεπαν σε αλεύρι. Η δουλειά του μυλωνά δεν είχε ωράριο. Πληρωνόντουσαν με αλεύρι ανάλογα με την ποσότητα που άλεθε κάθε ένας.

Δύο ανεμόμυλοι στην θέση ανεμομύλους ήταν μονόκαιροι.

Υπήρχαν δυτικά από τους υπάρχοντες αρκετοί αλλά δυστυχώς στην αρχή του 20^α κατεδαφίστηκαν και χρησιμοποιηθήκαν τα υλικά τους για κτίσιμο σπιτιών.

Δαμιανάκης Δημ.(πατέρας του Χατζή Γιάννη Δαμιανάκη)

Νοσοκόμες πρακτικές

Παλιά που δεν υπήρχαν οι σύριγγες μια χρήσης και η εμπειρία να κάνουν βελόνες, υπήρχαν για αυτή τη δουλειά οι πρακτικές νοσοκόμες. Τα εργαλεία που χρησιμοποιούσαν ήταν το καμινέτο με οινόπνευμα το ημικυκλικό εμαγιέ δοχείο οι σύριγγες και πολλές ευχές για γρήγορη ανάρρωση.

Έβραζαν τις σύριγγες σε νερό μέχρι να αποστειρωθούν μετά τις γέμιζαν με το φάρμακο και τις έκαναν.

Αργυράκη Μαρία τ. Αντων.

Πανηγυράδες

Πήγαιναν στα πανηγύρια στα γύρω χωριά και πουλούσαν εκτός από μαντινάδες και σησαμόπιτες παιγνίδια για τα παιδιά αλλά και άλλα χρηστικά αντικείμενα.

Αργυράκης Γιώργης τ. Εμμ. και ο γιος του
Αργυράκης Ευάγγελος

Ασσαριωτάκης Ζαχαρίας
Δαμιανάκης Μιχάλης τ. Σταυρ.
Νικολακάκης Λάμπρος τ. Νικ.
Φαρσαράκης Σωκράτης τ. Γεωρ.

Πατητές

Τα μάλλινα υφάσματα και ρούχα που ύφαιναν οι νοικοκυρές ήταν πολύ σκληρά και δεν μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν. Αυτοί που έκαναν τα ρούχα χρηστικά ήταν οι πατητές.

Είχαν ένα και μοναδικό εργαλείο για το σκοπό αυτό την σκάφη που δεν ήταν τίποτα άλλο από ένας λαξευμένος χοντρός κορμός δέντρου σαν σκάφη. Εκεί μέσα τοποθετούσαν τα ρούχα όπως ρασίδια ή πατανίες και αφού τα μούσκευαν ο πατητής ξιπόλητος τα πατούσε γυρίζοντας τας πολλές φορές και για πολλές ώρες.

Έτσι τα μαλλί που ήταν η βάση του υφαντού μαλάκωνε και μπορούσε να είναι χρηστικό.

Γωνιωτάκης Πέτρος

Πεταλωτής αλμπάνης

Πεταλωτής ήταν ο τεχνίτης που πετάλωνε τα άλογα τα μουλάρια και τους γαϊδάρους. Το καινούριο πετάλωμα γινόταν όταν τα πέταλα του ζώου είχαν φαγωθεί με τη χρήση. Στην περίπτωση αυτή ο πεταλωτής έδενε με το χαλιναρόσκοινο το ζώο σε ειδική δέστρα και έπαιρνε με τη σειρά το ένα μετά το άλλο τα πόδια του ζώου και αφού προσάρμοζε το καθένα πάνω στο γόνατο του με μια κυκλική δερμάτινη λουρίδα, αφαιρούσε με τη ντανάλια το φθαρμένο πέταλο κατόπιν έκοβε με το ειδικό δραπενονυχοκόφτη το νύχι, του ζώου, που είχε αναπτυχθεί κι ύστερα εφάρμοζε στο κομμένο νύχι το καινούριο πέταλο και το κάρφωνε με τα ειδικά πεταλόκαρφα, με το χοντρό κεφάλι, με τέτοιο τρόπο, ώστε η αιχμή του καρφιού να βγαίνει από το πλάι μέσα του νυχιού χωρίς να πειράξει την από μέσα ζωντανή σάρκα του ποδιού του ζώου. Μετά το κάρφωμα του καινούριου πετάλου τοποθετούνταν το πόδι του ζώου πάνω στο ξύλινο στρογγυλό κουτσούρι και κόβονταν σύρριζα οι εξέχουσες αιχμές των πεταλόκαρφων. Ύστερα με ειδική ράσπα έξυνε το νύχι

στο κάτω μέρος μέχρις ουχί και πέταλο έρθουν στην ίδια επιφάνεια. Τα καινούρια πέταλα, που χρησιμοποιούνταν στα μουλάρια και στα μικρόσωμα άλογα, ήσαν ολόγεμα, γιατί στα μεγαλόσωμα άλογα χρησιμοποιούνταν πέταλα, που κάλυβαν μόνο γύρω - γύρω το άκρο του πέλματος με κενό το μέσο και με δυο κάθετες εξοχές στα άκρα, για να προφυλάσσουν το άλογο από το γλύστριμα.

Βασιλάκης Κων/νος τ. Ιωαν.
Μαλιωτάκης Γιώργης (Μαλιτογιώργης)
Σταράκης Δημήτριος

Περαματρήστες

Οι περαματίστριες ήταν γυναίκες με μεγάλες ιακανότητες. Προετοίμαζαν το στιμόνι για να γίνει η ύφανση από της υφάντρες. Αγόραζαν το βαμβάκι σε ντουράδες. Τοποθετούσαν τους ντουράδες στην ανέμη και στο αδράχτι μεγάλα καλάμια και τύλιγαν σε αυτά την βαμβακερή κλωστή. Ανάλογα με το μήκος που ήθελαν να υφάνουν ήταν και το γέμισμα στα καλαμένα μασούρια. Κρέμαγαν δυο βουρλίες παράλληλα η μια από την άλλη. Περνούσαν δώδεκα βέργες κάθετα στις δυο βουρλίες που μέσα είχαν τα μεγάλα μουσοροκάλαμα. Πιάνανε της δώδεκα άκρες από τα μασουροκάλαμα και σταυρώνοντας τις κλωστές ξετύλιγαν το μήκος που θέλανε και δένανε τις άκρες με κόκκινη κλωστή. Οι 12 αυτές κλωστές αποτελούσαν μια λιγαδούρα. Την δεμένη λιγαδούρα αυτή την πλέκανε σαν αλυσίδα, για να μην την μπερδεύουν. Με τον ίδιο τρόπο έφτιαχναν δώδεκα λιγαδούρες. Κάθε λιγαδούρα την τοποθετούσαν σε ένα δόντι του ροστέλου. Τις άκρες από της λιγαδούρες τις στερέωναν κατά μήκος στο πίσω αντί του αργαλειού και τις τύλιγαν σε αυτό. Τις άλλες άκρες από τις λιγαδούρες περνούσαν δυο κλωστές σε κάθε θύρα του κτενιού και αφού είχαν περάσει όλες της κλωστές από της θύρες του κτενιού τις στερέωναν στο μπροστινό αντί του αργαλειού. Όταν πατούσε η υφάντρα το πετάλι οι κλωστές πήγαιναν η μια κάτω και η άλλη πάνω και περνούσε από μέσα η σαΐτα που μέσα στην σαΐτα ήταν το μασούρι με το φάδι. Με την εναλλαγή του πεταλιού και το πέραςμα της σαΐτας μια από δεξιά και μια από αριστερά γινόταν η ύφανση.

Κουμπενάκη Ευαγγελία τ. Ε(Καστελιανή)
Πετροδασκαλάκη Μαρία τ. Γ(Βιδομαρία)
Πετροδασκαλάκης Γιάννης τ. Γεωρ.
Πετρομιχελάκη Μαριάνθη τ. Δημ.
Ροβύθη Άννα τ. Εμμ.

Πραματευτάδες

Οι πραματευτάδες, οι παλιοί με γαϊδούρια και οι σύγχρονοι με φορτηγάκια, με κουδούνια οι παλιοί και μεγάφωνα οι νεότεροι διαλαλούσαν την πραμάτεια τους από χωρίο σε χωρίο.

Τους προμήθευαν με διάφορα ύφασμα, χάσικα, κουρτίνες, κλωστές και ψιλικά λογιό λογιό. Προίκιζαν τα κορίτσια διευκολύνοντας τα με δόσεις γράφοντας τα σε τεφτέρια η ανταλλάσσοντας με λάδι. Έκαναν κοινωνικό έργο. Είχαν ισχυρούς δεσμούς με τους πελάτες τους και δημιουργούσαν φιλίες μεταξύ τους. Συμμετείχαν στις χαρές και της λύπες τους. Διέδιδαν τα νέα μα ποιο πολύ τα κουτσομπολιά και ήταν πρώτοι στα πειράγματα και τα ανέκδοτα.

Δαμιανάκης Ιωάννης

Κανάκης Στέλιος

Παντελάκης Μανόλης (Νεοχώρι, Καλύβια, Τουρλωτή, Δεμάτι, Πάρτηρα, Γαρίπα.)

Παναγιωτάκης Μανούσος ήταν 2 μέτρα και γυρνούσε με ένα πανέρι δεμένο στο λαιμό με τα πόδια.

Στρατάκης Μιχάλης

Σαμαράδες

Σαμαρά ήταν ο τεχνίτης που κατασκεύαζε σαμάρια για τα ζώα που χρησιμοποιούσαν οι αγρότες για τις μεταφορές τους (μουλάρια, άλογα και γαϊδάρους). Τα σαμάρια, ανάλογα με το ζώο και τον ιδιοκτήτη τους μπορούσαν να είναι από πολύ φτωχά στην κατασκευή και διακόσμησή τους, μέχρι πολύ ακριβά και φανταχτερά. Το σαμάρι αποτελούνταν από τρία μέρη δηλ. από τον ξύλινο σκελετό, από το εσωτερικό γέμισμα και από τα δερμάτινα εξαρτήματα. Η κατασκευή του ξύλινου σκελετού ήταν η κύρια τέχνη του σαμαρά, που απαιτούσε μεγάλη επιδεξιότητα, γιατί όλα τα κομμάτια, που τον

αποτελούσαν, πελεκούνταν από τον ίδιο με το κοφτερό σκεπάρνι και απαιτούνταν λεπτή δουλειά ώστε να μην διακρίνονται τα σκαψίματα στα ξύλα του σκελετού. Τον ξύλινο σκελετό του σαμαριού αποτελούσαν τα δυο πισινά και τα δυο μπροστινά μεριά, τα οποία συνέδεαν τρεις σπάθες από την κάθε μεριά.

Το εσωτερικό γέμισμα ήταν ένα είδος στρώματος με εξωτερική επικάλυψη από ένα πολύ λεπτό δέρμα, το μεχίνι και από εσωτερική από ένα λευκό μάλλινο, το στρασουρί, με ενδιάμεσο γέμισμα από το χόρτο αφράτο ή βούρλα. Το στρώμα αυτό ραβόταν από το σαμαρά με τη σαμαροβελόνα, διπλώνονταν και έμπαινε μέσα στον ξύλινο σκελετό. Η προσαρμογή και η στερέωση του σαμαριού πάνω στη ράχη του ζώου πραγματοποιείται με τα δερμάτινα εξαρτήματα, τα λεγόμενα μπιστοκαπλόδετα. Από τα μπιστοκαπλόδετα τα δυο είναι στερεωμένα στο πίσω μέρος του σαμαριού. Από αυτά το ένα ο καπλοδέτης, μια πλατειά δερμάτινη λουρίδα, περιβάλλει τα μεριά του ζώου, το άλλο η μπισθιά, είδος καπλοδέτη, αλλά στρογγυλεμένου στη μέση, μπαίνει κατά το σαμάρωμα κάτω από την ουρά του ζώου.

Στο μπροστινό μέρος του σαμαριού μπαίνει η μπροστελίνα, που αποτελείται από δυο δερμάτινες λουρίδες, τη μικρή και τη μεγάλη, που είναι στερεωμένες από τη μια και από την άλλη πλευρά του σαμαριού. Η μπροστελίνα περνά από το στήθος του ζώου και σφίγγετε μέχρι να τεντώσουν τα πισινά μπιστοκαπλόδετα. Για καλύτερο και ασφαλέστερο σαμάρωμα υπάρχει ακόμη η γίγλα, μια μακρά δερμάτινη λουρίδα που κατά το σαμάρωμα περνά λίγο πιο μπροστά από την κοιλιά του ζώου. Από τις πλαγιαστές σπάθες του σαμαριού κρέμονται οι αναδιπλωμένες δερμάτινες λουρίδες όπου κρέμονταν οι σιδερένιες σκάλες, όπου πατεί τα πόδια του ο αναβάτης για να καβαλικέψει το ζώο.

Το σαμάρι χρησιμοποιήθηκε για να γίνονται οι μεταφορές σε ανθρώπους και πράματα με τα ζώα, που έπρεπε προηγουμένως να είναι μερωμένα (πειθαρχικά-υπάκουα). Το όργανο για το πρώτο μέρωμα των φορτηγών ζώων και κυρίως των αλόγων (μπεγιργιών) και μουλαριών, ήταν το χαλινάρι, γιατί το ζωντανό πρώτα συνήθιζε το χαλινάρι κι ύστερα το σαμάρι. Το χαλινάρι αποτελούνταν από τρία μέρη, δηλ. το σιδερένιο τμήμα, τα δερμάτινα εξαρτήματα και το χαλιναρόσκοινο. Ανάλογη με την διακόσμηση του σαμαριού ήταν και η διακόσμηση του χαλιναριού με φούντες, σχέδια, τρύπες κλπ.

Δοξαστάκης Γιάννης τ. Γεωρ.

Σμυρνάκης Μανόλης (έκανε και ψητά)

Τελάληδες

Για να γνωστοποιηθεί στους κατοίκους του χωριού μια απόφαση της κεντρικής διοίκησης ή μια ανακοίνωση της Κοινότητας ,αλλά και για κάθε θέμα, υπήρχε ο τελάλης, ο οποίος γυρνούσε της γειτονιές και διαλαλούσε το θέμα.

Ο ρόλος των τελάληδων ήταν σημαντικός για την προώθηση των διαφόρων πωλήσεων πραγμάτων και ακινήτων. Ανάλογα με το τι τελάληζαν ήταν και τα χωρατάτα που έκαναν.

Εξαφανίστηκαν όμως όταν τοποθετήθηκαν τα μεγάφωνα στην κοινότητα.

Άρχιζε πάντα με την φράση: Ακούστε Χωριανοιιιιί

Ο Δαμιανάκης Αντώνης (Πλαστήρας) ανέβαινε στο ξύλινο μπαλκόνι του καφενείου του Κανάκη και τελάληζε.

Αργυράκης Αντώνης τ. Γεωρ. (Σαντόλας)

Βασιλάκης Γεώργης (Τασφίρης)

Δαμιανάκης Αντώνης (Πλαστήρας)

Μαλιωτάκης Γιώργης (Μαλιτογιώργης)

Τσαγκάριδες

Το επάγγελμα του τσαγκάρη ήταν να φτιάχνει παπούτσια ,στιβάνια ανδρικά και γυναικεία. Τα εργαλεία του πολύ λίγα και απλά όπως βελόνες, σακοράφες, σουβλιά ,σπάγκοι, κεριά ,τανάλιες ,φαλτσέτες και διάφορα μεγέθη καλαπόδια. Έπαιρνε τα μέτρα από τους πελάτες και τα κατασκεύαζε εξολοκλήρου με το χέρι. Τα παπούτσια ήταν ραφτά και καρφωτά .Ο τσαγκάρης δούλευε ατέλειωτες ώρες σκυφτός φορώντας την χαρακτηριστική δερμάτινη ποδιά του.

Γωνιωτάκης Μιχάλης τ. Ιωαν.

Καλογεράκης Γεώργιος(Ψαρογιώργης)

Μυρωνάκης Πέτρος τ. Εμμ.

Μαραγκάκης Μανόλης(Χλαμπουτσής)

Παπαγιαννάκης Ανδρέας τ. Εμμ.

Περτσελάκης Γιώργης τ. Γρ.

Πετρομιχελάκης Μανόλης τ. Γεωρ.

Ροβύθης Μανόλης τ. Μιχ.
Ροδιτάκης Ελευθέριος
Στρατάκης Δημήτριος
Στρατάκης Νικόλαος (Ξιτόνης)
Ψυλάκης Κωνσταντίνος του Νικ.

Χαλκιάδες

Οι χαλκιάδες (σιδεράδες ή δερμιτζήδες) είναι οι τεχνίτες που επεξεργάζονται τα διάφορα είδη του σιδήρου, για την κατασκευή αγροτικών εργαλείων(όπως σκαλίδες ,τσάπες, μανάρια, αλέτρια, κασμάδες, τζουκράνες κ.α), ειδών οικιακής χρήσης (όπως μασιές, μαχαίρια, καρφιά, κλειδαριές, κλειδιά, μεντεσέδες, πόρτες κ.α) και γενικά όλων των αντικειμένων που ήταν απαραίτητα στην καθημερινή ζωή. Η τέχνη του σιδερά ήταν δύσκολη και απαιτούσε σωματική ευρωστία. Οι τεχνίτες μάθαιναν συνήθως την τέχνη στα παιδιά τους ή έπαιρνα τσιράκια και τους μάθαινα την τέχνη.

Η δημιουργία σιδερένιων αντικειμένων απαιτούσε αρχικά την πυράκτωση, εν συνεχεία επεξεργασία του μετάλλου για να πάρει την επιθυμητή μορφή και τέλος, όπου χρειαζόταν, βαφή.

Η πυράκτωση γινόταν στο καμίνι με καύσιμη ύλη το κάρβουνο και με την βοήθεια του φουσερού δυνάμωναν την φωτιά.

Η επεξεργασία του σιδήρου γινόταν στο αμόνι. Ο μάστορας κρατούσε με το ένα χέρι με μια τσιμπίδα το σίδηρο και με το άλλο ένα μικρό σφυρί και έδειχνε στο βοηθό που θα σφυροκοπά με την μεγάλη βαριά.

Τέλος όπου χρειαζόταν γινόταν η βαφή, που αφορούσε στην απότομη ψύξη διάπυρου σιδήρου μέσω της επαφής του με υγρές ουσίες όπως νερό ή λάδι και έτσι οι χαλκιάδες σκλήραιναν τα διάφορα εργαλεία.

Οι χαλκιάδες χρησιμοποιούσαν διάφορα εργαλεία και καλούπια, που κατά κύριο λόγο κατασκεύαζαν οι ίδιοι.

Ποταμιανάκης Κωνσταντίνος και ο γιος του
Ποταμιανάκης Εμμανουήλ τ. Κων.
Ροβύθης Ιωάννης τ. Μιχ.

Υφαντική

Από τα αρχαία χρόνια οι άνθρωποι χρησιμοποίησαν τον αργαλειό για να κατασκευάσουν αντικείμενα καθημερινής χρήσης.

Οι πρώτοι αργαλειοί ήταν όρθιοι και αργότερα έγιναν οριζόντιοι. Από παραστάσεις σε ελληνικά αγγεία μαθαίνουμε πως χρησιμοποιούνταν στην Ελλάδα από το 600 π.Χ. Στο χωρίο σε κάθε σπίτι ο αργαλειός κατείχε ξεχωριστή θέση. Οι Αποστολιανές ήταν γνωστές για την ιδιαίτερη δεξιοτεχνία τους στη κατασκευή υφαντών. Στον αργαλειό έφτιαχναν τα ρούχα, τα καθημερινά είδη του σπιτιού και τα προικιά των κοριτσιών, όπως πατανίες, πετσέτες, χιράμια, χαλιά, ποδιές, βούργιες, τραπεζομάντιλα κ.α. Αποτελούσε υποχρέωση των γονέων προς την κόρη τα προικιά, έστω και λίγα, δεν έλειπαν από καμία κοπέλα τη στιγμή του γάμου της.

Πολλές γυναίκες απασχολούνταν με την υφαντουργία, από την εκτροφή των προβάτων και των μεταξοσκωλήκων ως την τελική ύφανση του μαλλιού και μετάξι. Οι χρησιμοποιούμενες πρώτες ύλες ήταν βαμβάκι, μαλλί, λινάρι, μετάξι, ανάλογα με το είδος και τη χρήση του υφαντού. Τις πρώτες αυτές ύλες τις κατεργάζονταν μόνες τους. Επίσης μόνες έβαφαν τα νήματα, χρησιμοποιώντας φυτικές βαφές, όπως ρίζες φυτών, φύλλα, λουλούδια, καρπούς, φλοιούς δέντρων κ.ά. Το χρώμα που επικρατούσε ήταν το κόκκινο ενώ τα πλουμιά και τα ξόμπλια ήταν πολύχρωμα. Μπορεί ακόμα και σήμερα να βρει κανείς περίφημα υφαντά, μοναδικά δείγματα λαϊκής τέχνης με πρωτότυπα σχέδια και υπέροχους χρωματισμούς.

Σε όλες τις Αποστολιανές υφάντρες

Φανοποιός (τενεκετζής)

Φανοποιος ήταν ο κατασκευαστής διαφόρων τενεκεδένιων (λαμαρινένιων) σκευών για οικιακή, αγροτική, κτηνοτροφική και βιομηχανική χρήση. Τα κυριότερα σκεύη, που κατασκεύαζε ο φανοποιος, ήταν οι κουβάδες του νερού, οι αλουσουλιάστρες (λάντζες), τα τσιγκάκια, οι σταυροί και τα σκαφάκια για τον τρύγο, τα χωνιά, οι λύχνοι, τα κάρτα, τα φανάρια, τα ποτιστήρια, τα δοχεία μεταφοράς νερού λαδιού και γάλατος, τα μαγκάλια, οι απυριάστρες (θειφιστήρες), οι κουτσουνάρες κ.α. Για την κατασκευή αυτών των σκευών ο ντενεκετζής μετρούσε και σημάδευε με το μέτρο και το

κουμπάσο (διαβήτη) πάνω στο ντενεκεδένιο φύλλο το κομμάτι που χρειαζόταν για το σκεύος, το έκοβε με ειδικό ψαλίδι και το έφερνε πάνω στο αμόνι, όπου το επεξεργάζονταν με ξύλινο σφυρί. Για τις κολλήσεις ο φανοποιός χρησιμοποιούσε καλάϊ. Εκτός από τα παραπάνω είδη, ο φανοποιός κατασκεύαζε τα κόσκινα, τις βολίστρες και τις κνισάρες χοντρές και ψιλές. Για να κατασκευάσει αυτά τα σκεύη έπαιρνε έτοιμους ξύλινους γύρους, τους κοσκινόγυρους, τους οποίους εφάρμοζε και στερέωνε στο ένα τους άνοιγμα το τενεκεδένιο πάτο. Τον πάτο αυτό τρυπούσε κατόπιν με κατάλληλους ζουμπάδες σε συμμετρικούς κύκλους μέχρι να γεμίσει ολόκληρη η επιφάνεια του πάτου. Στις βολίστρες οι τρύπες αυτές ήσαν μεγαλύτερες και στρογγυλές, ενώ στα κόσκινα ήσαν και μικρότερες και δύο ειδών, που εναλλάσσονταν στους εσωτερικούς κύκλους τότε με τις μικρές στρογγυλές τρύπες και τότε με τις μακρουλές. Στις κνισάρες χρησιμοποιούσαν για πάτους τα κνισαρόπανα, που στις χοντρές κνισάρες χρησιμοποιούνταν πολύ ψιλότρυπα μεταλλικά υφάσματα, ενώ στις ψιλές κνισάρες ο πάτος γινόταν με λεπτό μεταξωτό ύφασμα, που για επαύξηση της αντοχής του έμπαιναν εξωτερικά και στενές ισχυρότερες λουρίδες, που σχημάτιζαν σταυρό στην εξωτερική επιφάνεια του πάτου της κνισάρας.

Δοξαστάκης Μανόλης τ. Γεωρ.
Στρατάκης Γιάννης τ. Γεωρ.

Φάμπρικες

Οι φάμπρικες ήταν τα σημερινά ελαιουργία. Οι πρώτες φάμπρικες είχαν μια μεγάλη μυλόπετρα. Η μυλόπετρα ήταν δεμένη με ξύλινα εξαρτήματα σε ένα κάθετο άξονα το «αξόνι» που στο κάτω άκρο το τοποθετούσαν σε μια στρογγυλή τρύπα στο κέντρο του αλωνιού και το άνω μέρος ο άξονας αυτός περνούσε μέσα από ένα χοντρό ξύλο του ονταλίδικου και μπορούσε να περιστρέφει. Το αξόνι ήταν συνδεδεμένο με ένα οριζόντιο ξύλο το «ζυγό», στην άκρη του ζυγού έζευαν ένα μουλάρι ή άλογο. Το ζώο γυρνούσε γύρο από το αλώνι και η μυλόπετρα κυλούσε πάνω από της ελιές που ήταν σκορπισμένες στο αλώνι και της έκανε ζύμη.

Οι νεότερες φάμπρικες είχαν τρεις ή τέσσερις μυλόπετρες.

Η διαδικασία για να πάρουμε το λάδι ήταν, μετέφεραν της ελιές λιχνισμένες από τα λιόφυτα στα πατητήρια. Όταν είχαν μαζέψει το

λιγότερο ένα «πέζο» ερχόταν οι αλετρουγιάριδες σάκιαζαν της ελιές σε τσουβάλια από το πατητήρι και της μετέφεραν με ζώα και αργότερα με κάρα στις φάμπρικες. Οι ελιές τοποθετούνταν λίγες λίγες στην κοφινίδα που ήταν στο ονταλίδικο και πάνω από την μυλόπετρα. Οι ελιές έπεφταν στο μέσο του αλωνιού και με την βοήθεια ενός εργάτη με ένα «παλαμάκι» άπλωνε της ελιές και της άλεθε η μυλόπετρα. Παίρνανε την ζύμη και την τοποθετούσαν ομοιόμορφα στους μποξάδες. Οι μποξάδες τοποθετούτανε στο πιεστήριο που με την βοήθεια του κοχλία πίεζαν τους μποξάδες που περιείχαν την ζύμη και επέβαλαν τους χυμούς του ελαιόκαρπου. Το λάδι σαν ελαφρότερο από τον κατσίγαρο το παίρνανε με το «κάρτο» από την σκάφη και το τοποθετούσαν σε ασκιά και το μετέφεραν στα σπίτια.

Ηγουμενάκης Γιώργης τ. Νικ. (Γουμενογιώργης) μαζί με τον αδελφό του Ηγουμενάκη Κωσταντίνο τ. Νικ. (Γουμενοκωσταντής)
Μαραγκάκης Βασίλης
Κουμπενάκης Νικόλαος μαζί με τον
Πρατικάκης Κυριάκος
Πετρομιχελάκης Σταύρος τ. Μιχ.
Χατζάκης Γιώργης

Φουρνάρηδες

Παλιά στο χωριό κάθε σπίτι έσπερνε τα σιτηρά του. Πήγαιναν και άλεθαν στους νερόμυλους ή ανεμόμυλους και μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο στο συνεταιρικό εργοστάσιο στο πάνω χωριό. Σχεδόν όλες οι γυναίκες ζύμωναν το ψωμί στο σπίτι. Όταν δεν καλλιεργούταν πλέον πολλά σιτηρά το ψωμί το παρασκεύαζαν οι φούρνοι. Οι φουρνάρηδες κοσκίνιζαν το αλεύρι και το έβαζαν σε ξύλινες σκάφες για να αναπιάσουν το προζύμι. Ζύμωναν με το χέρι και το έβαζαν σε ξύλινες πινακωτές ,αφού είχαν πασπαλίσει νωρίτερα με αλεύρι. Άναβαν το φούρνο με ξύλα και κλαδιά μέχρι να πυρακτωθεί. Σκούπιζαν τον φούρνο και με ξύλινο φτυάρι έβαζαν το ψωμί στο φούρνο.

Κουμπενάκης Ιωάννης τ. Ηρακ. και η κόρη του
Κουμπενάκη Δέσποινα τ. Ιωαν.
Φουρδάκης Γιώργης

Χάνια

Τα χάνια ήταν τα σημερινά ξενοδοχεία. Εξυπηρετούσαν τους ταξιδιώτες, παρέχοντας τους στέγη και τροφή σε αυτούς και στα ζώα τους. Κυρατζήδες, γυρολόγοι, πραματευτάδες, περιηγητές, ταχυδρόμοι, προσκυνητές, εργάτες και μαστόροι σταματούσαν στα χάνια και διανυκτέρευαν σε αυτά. Τα χάνια ήταν σε κεντρικούς δρόμους, που ένωναν περιοχές και συνήθως στην άκρη των χωριών.

Σταυρακάκης Αντώνης (το χάνι του ήταν στο γήπεδο)
Χατζάκης Μανόλης

Χασάπηδες

Ο χασάπης είναι ο σημερινός κρεοπώλης .Παλιά δεν υπήρχαν ψυγεία. Το φρεσκοσφαγμένο το πρωί ζώο έπρεπε να διατεθεί σε 24 ώρες. Αν δεν το πωλούσαν όλο το υπόλοιπο το έβαζαν σε κοφίνια και το κρεμούσαν λίγο πιο πάνω από το νερό του πηγαδιού. Τα ζώα τα έσφαζαν μόνοι τους στη ύπαιθρο και δεν πετούσαν τίποτα όπως δέρμα, πόδια , κεφάλια και εντόσθια. Αγόραζαν ζώα από άλλα χωριά και τα μετέφεραν στο χωριό ζωντανά και τα έσφαζαν όταν χρειαζόταν.

Δοξαστάκης Σοφοκλής τ. Γεωρ.
Ηγουμενάκης Απολόδωρος τ. Χαρ.
Παπαδάκης Μενέλαος τ. Λευτ.
Πετροδασκαλάκης Μιχάλης (Τρόχαλος)
Στρατάκης Γιώργης (Μάστορας)
Χατζάκης Μανόλης
Φαρσαράκης Γιάννης

Ιούλιος 2013

Νίκος Μανόλα Ηγουμενάκης

Τηλ 6979224600